

мування мотиваційно-ціннісного ставлення до здійснення професійної комунікації;

Психологічний словник трактує компетентність як психосоціальну якість, що виявляється у здатності людини ефективно взаємодіяти з оточенням [262].

Комунікативна компетентність учнів розвивається через Інтернет шляхом залучення їх у вирішення широкого кола значущих, реалістичних завдань, маючих сенс і досяжних завдань, успішне завершення яких несе задоволення та посилює їхню впевненість у собі.

Гальцева Тетяна Олексіївна,
доцент кафедри
соціально-гуманітарних дисциплін
кандидат психологічних наук, доцент
*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

НАВЧАЛЬНА САМОЕФЕКТИВНІСТЬ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ.

У студентський період віра у власні навчальні здібності, прагнення до постійного самовдосконалення, вміння ефективно управляти своїм розвитком є важливими чинниками майбутнього професіоналізму та професійної самореалізації.

Е.Р. Ленц і Л.М. Шортрідж-Баггетт зазначають, що незалежно від попередніх досягнень або здібностей, високоефективні студенти працюють більше, довше зберігають наполегливість у випадку невдач, вони оптимістичні, мають нижчий рівень тривожності та швидше досягають успіхів. Академічна самоефективність позитивно впливає на пізнавальну активність і саморегуляцію. Студенти, які вірять, що вони здатні виконувати навчальні завдання, використовують більше когнітивних і метакогнітивних стратегій, ніж ті, що не вірять у власні навчальні здібності [5, с.17].

Л.Ф. Мірзаянова розглядає самоефективність у якості предиктора успішної адаптації студентів до університетських вимог. Науковець дійшла висновку, що відчуття самоефективності пом'якшує негативні прояви в адаптації студентів, дозволяє успішно контролювати ситуацію. За її дослідженнями, більше третини студентів першого курсу мають низький рівень самоефективності, що вказує на глибину кризи дидактичної адаптації, яку вони переживають. Лише після 10 місяців навчання у ВНЗ, підкреслює дослідниця, у

студентів спостерігається підвищення самоефективності та вихід з кризового стану [2].

Американські дослідники М.Е. Гист та Т.Р. Митчелл відзначають, що академічний успіх студентів залежить від трьох етапів оцінки власної ефективності: 1) аналізу вимог до завдання: визначення того, що студент повинен зробити, щоб виконати завдання; 2) рефлексивного аналізу виконаної роботи; 3) оцінки особистісних та ситуаційних факторів, які впливають на навчання [4].

Особливості прояву самоефективності у студентські роки досліджувала О.М. Вовк. Згідно з її висновками, у період навчання у вищому навчальному закладі висока самоефективність сприяє розкриттю творчих та інтелектуальних можливостей студентів, формуванню їх професійних та світоглядних якостей, розвитку позитивної Я-концепції. Студенти із низькою самоефективністю, спрямовані на уникнення невдач, виявляють низьку потребу у покращенні досягнутих результатів, побоюються творчості, для них характерна підвищена тривожність, неконструктивне ставлення до навчання (частіше проявляються захисні установки щодо навчальної діяльності). Вони, як правило, навчаються не для того, щоб отримати задоволення від навчальних досягнень, а скоріше для того, щоб уникнути неприємностей, пов'язаних із неуспішністю [1].

У дослідженнях Л. Первіна і О. Джона феномен самоефективності розглядався у якості предиктора передбачення успіху на іспитах. Вони зазначають, що занадто висока впевненість студентів у власних здібностях негативно впливає на якість їх підготовки. Такі студенти менш ретельно готуються до іспитів, ніж їх більш тривожні і не менш здібні одногрупники. Дослідники зауважують, що для академічної успішності студентам краще мати помірну, але не надмірно високу і не надмірно низьку самоефективність [3].

Серед соціально-психологічних детермінант, що позитивно позначаються на функціонуванні феномену, науковці виділяють:

- сприятливе навчальне середовище;
- стимулюючі навчальні заходи;
- наявність відчуття самоефективності у викладача;
- проведення первинної діагностики, щодо вимірювання окремих установок, стосовно впевненості студентів першого курсу у власних академічних здібностях;
- консультації для першокурсників, що спрямовують студентів на формування самопереконань стосовно майбутньої академічної успішності у новому навчальному середовищі;
- аналіз і оцінка вимог до навчального завдання, визначення кількості часу та зусиль, які готовий прикласти студент для його виконання;
- рефлексивний аналіз виконаної роботи, що сприяє усвідомленню відповідальності студента за рівень своєї продуктивності;
- оцінку особистісних та ситуаційних факторів, які впливають на

власну ефективність у навчальному процесі.

Отже, емпіричні дослідження вітчизняних і зарубіжних психологів, показують, що самоефективність майбутніх фахівців науковці розглядали у якості предиктора академічних досягнень, навчальної мотивації, наполегливості, цілеспрямованості, працьовитості, оптимістичності, зниження тривожності, більш швидкого досягнення навчальних успіхів, пізнавальної активності, творчих можливостей, застосування когнітивних і метакогнітивних стратегій при рішенні навчальних задач, позитивної Я-концепції, адаптації до навчання у ВНЗ, передбачення успіху на іспитах тощо.

Навчальна самоефективність – це конструкт самосвідомості особистості, який визначає суб'єктивну переконаність у власній результативності, успішності у процесі навчання, завдяки усвідомленню життєвих смислів навчання, рефлексії здатності до рішення навчальної задачі, мотивації досягнення, до визначення навчальної задачі та побудови оптимістичного прогнозу досяжності навчального результату. Умовою виникнення навчальної самоефективності (Я-ефективний у навчанні) виступає сильна збуджуюча потреба особистості у самозміні, самовдосконаленні. Навчальна самоефективність студента сприяє перетворенню його у суб'єкт власного розвитку, що здатний до визначення задач власного розвитку та готового проектувати в умовах неперервної освіти траєкторію саморуку. Рівень розвитку навчальної самоефективності залежить, від готовності суб'єкта навчання брати на себе відповідальність за якість власного навчання. Тому, науково-педагогічним працівникам, які організують навчальний процес у вищому навчальному закладі, необхідно створювати усі умови щодо розвитку у студентів високого рівня навчальної самоефективності, впевненості у власних навчальних здібностях та компетентностях.

1. Вовк О. М. Самоефективність: сутність, структура та особливості розвитку в студентському віці [Електронний ресурс] / О. М. Вовк // Вісник психології і соціальної педагогіки : зб. наук. пр. – 2010. – № 3. – Режим доступу до збірника : www.psyh.kiev.ua

2. Мирзаянова Л.Ф. Упреждающая адаптация студентов к педагогической деятельности (кризисы, способы упреждения и смягчения) / Л.Ф.Мирзаянова.– Мн.: Бел. наука, 2003.– 271 с.

3. Первин Л., Джон О. Психология личности: Теория и исследования / Пер, с англ. М. С. Жамкочьян под ред. В. С. Магуна - М.: Аспект Пресс, 2001.- 607 с.

4. Gist M.E. Self-Efficacy: A Theoretical Analysis of Its Determinants and Malleability / M.E. Gist, T.R. Mitchell // Academy of Management Review, 1992. – Vol.17. – P. 183-211.

5. Lenz E.R. Self-efficacy in nursing: research and measurement perspectives / E.R.Lenz, L.M.Shartridge-Baggett. – Springer Publishing Company, NY . – 2001. – 116 p